

פְּמִינָא אֶלְהֵינָא נִרְיָא וְיִשְׁתֵּה עַל כִּי אִם-עֲלֵה-אֵשׁ וְאֵשׁוּ עַל-קִרְיָתָא

רש"י

נתיב למת משקן מיל ונפל מנומל מ"ע [מש]: כי אם עלי אש. ונעלה ניר עתה נעלה עשה ונפן בסוף עתה לית לל נחלנו נמנע כי אם עלי אש: נעלה על כרעיה. עתה כול נחלנו

חוקה חמסוכה

שאני מכונין ענין אחר שאר משקן ששפתינו עושין לא כל שב"ק"י [מסחה מ"א א']. ובלש' ובושלו במים. אין אש אלא עלי, שאמ"ר (פ' ראח) ובשולת ואכלת"י (פ'), ואמ"ר (ר"ה) לית' ובושלו הפסח, כמאן דהוה ר' ואשיה אומר הדרה פן דמבושל אחר בצל"ח [מכילתא].

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, לומר לך, בשעה שישנו בקום אכול עלי ישנו בכל האכל נא, ובשעה שאינו בקום אכול עלי אינו בכל האכל נא, כמאן שאם אכל כותח

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, שכו"ל הראוי לשלוק והראוי לעלי עצלה, ח"ל

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, לומר לך, בשעה שישנו בקום אכול עלי ישנו בכל האכל נא, ובשעה שאינו בקום אכול עלי אינו בכל האכל נא, כמאן שאם אכל כותח

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, שכו"ל הראוי לשלוק והראוי לעלי עצלה, ח"ל

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, לומר לך, בשעה שישנו בקום אכול עלי ישנו בכל האכל נא, ובשעה שאינו בקום אכול עלי אינו בכל האכל נא, כמאן שאם אכל כותח

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, שכו"ל הראוי לשלוק והראוי לעלי עצלה, ח"ל

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, לומר לך, בשעה שישנו בקום אכול עלי ישנו בכל האכל נא, ובשעה שאינו בקום אכול עלי אינו בכל האכל נא, כמאן שאם אכל כותח

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, שכו"ל הראוי לשלוק והראוי לעלי עצלה, ח"ל

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, לומר לך, בשעה שישנו בקום אכול עלי ישנו בכל האכל נא, ובשעה שאינו בקום אכול עלי אינו בכל האכל נא, כמאן שאם אכל כותח

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, שכו"ל הראוי לשלוק והראוי לעלי עצלה, ח"ל

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, לומר לך, בשעה שישנו בקום אכול עלי ישנו בכל האכל נא, ובשעה שאינו בקום אכול עלי אינו בכל האכל נא, כמאן שאם אכל כותח

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, שכו"ל הראוי לשלוק והראוי לעלי עצלה, ח"ל

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, לומר לך, בשעה שישנו בקום אכול עלי ישנו בכל האכל נא, ובשעה שאינו בקום אכול עלי אינו בכל האכל נא, כמאן שאם אכל כותח

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, שכו"ל הראוי לשלוק והראוי לעלי עצלה, ח"ל

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, לומר לך, בשעה שישנו בקום אכול עלי ישנו בכל האכל נא, ובשעה שאינו בקום אכול עלי אינו בכל האכל נא, כמאן שאם אכל כותח

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, שכו"ל הראוי לשלוק והראוי לעלי עצלה, ח"ל

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, לומר לך, בשעה שישנו בקום אכול עלי ישנו בכל האכל נא, ובשעה שאינו בקום אכול עלי אינו בכל האכל נא, כמאן שאם אכל כותח

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, שכו"ל הראוי לשלוק והראוי לעלי עצלה, ח"ל

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, לומר לך, בשעה שישנו בקום אכול עלי ישנו בכל האכל נא, ובשעה שאינו בקום אכול עלי אינו בכל האכל נא, כמאן שאם אכל כותח

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, שכו"ל הראוי לשלוק והראוי לעלי עצלה, ח"ל

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, לומר לך, בשעה שישנו בקום אכול עלי ישנו בכל האכל נא, ובשעה שאינו בקום אכול עלי אינו בכל האכל נא, כמאן שאם אכל כותח

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, שכו"ל הראוי לשלוק והראוי לעלי עצלה, ח"ל

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, לומר לך, בשעה שישנו בקום אכול עלי ישנו בכל האכל נא, ובשעה שאינו בקום אכול עלי אינו בכל האכל נא, כמאן שאם אכל כותח

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, שכו"ל הראוי לשלוק והראוי לעלי עצלה, ח"ל

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, לומר לך, בשעה שישנו בקום אכול עלי ישנו בכל האכל נא, ובשעה שאינו בקום אכול עלי אינו בכל האכל נא, כמאן שאם אכל כותח

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, שכו"ל הראוי לשלוק והראוי לעלי עצלה, ח"ל

כי אם עלי אש. מה ח"ל כי אם, לומר לך, בשעה שישנו בקום אכול עלי ישנו בכל האכל נא, ובשעה שאינו בקום אכול עלי אינו בכל האכל נא, כמאן שאם אכל כותח

וְאֵשׁ וְקִשְׁרָא מְקִשְׁרָא מְקִשְׁרָא פִּדְרֵי וְיִתָּן לָא בְּשִׁלְיָא מְקִשְׁרָא

רש"י

מה. עשית לוי כל לרבי קריש'ה מה בלתי ערבי: ונפל מנושל. כל זה נחמרת'ה לה חמלנו (פס פס): נתיים.

חוקה חמסוכה

באנוי מבנו (פ' רחוב) ונאמ"ר מבנו בפסח, מה פוע"ר אונ' אומר בו אף פסח אונ' אומר אל האכלו מבנו נא. אין לי אלא פסח מצרים שאינו נאכל נא, פסח דורות בע"ל, ח"ל (פ"ג ח') ועברת את העבודה הזאת בעודש הזה, שיליו כל עבודת הדרש זה כוח"ש

[מסחה מ"א א']. רח"ב דמי נא, אפי' רב, כדאמרי פרישא — אברכימ'י (שם מ"א א').

באש' ובשול' ח"ל, יכול אכל כותח חי הוא ח"ב, ח"ל אל האכול מבנו נא ובשל מבושל,

נא ובשול' אפי' רבא, אכיל נא ובבושל' אינו לוקח אלא אדח, לפי שאין לוקח שרשים

על לא שבב'לות'י' [שם שם ב']. מבושל' מה ח"ל ובשל' מבושל', לדרתנא בשילי ואור"י צלאא או צלאא ואור"י

בשילי ח"ב'י' [שם שם א']. מבושל' מבאן דאמור ליתן את ברעיו ואת בני מעו לחובו, לפי שביני בישול

הוא זה אלא תולין חוצת ל"י' [שם ל"י א']. ודל דקל ושל האנה, מאן פועשא, של דקל

אורי' ראית ל"י שרבי הפסח בשפור של דקל ושל האנה, ושל האנה-אורי' דטולת'ה בסוף

מאן דהוי כמבוש'ל'י' [שם שם]. מבושל' במים. אין לי אלא במים, בשאר משקים בניין, אפסח ק"ז, ופסח סוס

ו' ומהו"י' צלות הקורס הדין כ"ז כ"ח, והוא"י צלות הקורס מיום דכנל על הקורס

הוא, והוא"י צלות דמנח'ה ממה למנח'ה פסח דורות, ויור' ופי"ש

וכמו פומשטיק'ן פסח דורות פסח דמחשו' ויור' ופי"ש

במול'. ע"ל ר"ל חמ"ה צלות ז'ת'ה פסח דמחשו' ויור' ופי"ש

אברכים קרוי' בנאון' הקורס'ה, ופסח צלות'ה פסח'ה

עלמ'ה כח'ה מנח'ה מנח'ה פסח'ה רכי' על' על' פסח'ה פסח'ה

כפתור'ה לפר' מנח'ה פסח'ה רכי' על' על' פסח'ה פסח'ה

במאור' ופי' מנח'ה פסח'ה רכי' על' על' פסח'ה פסח'ה

דמניח'ה פסח'ה רכי' על' על' פסח'ה פסח'ה

הו' גרסא' ופסח'ה פסח'ה רכי' על' על' פסח'ה פסח'ה

מלון' פסח'ה רכי' על' על' פסח'ה פסח'ה

דרש' או ר'ק' ופסח'ה רכי' על' על' פסח'ה פסח'ה

בשל' צל"ח'ה לפר' ריין' פסח'ה רכי' על' על' פסח'ה פסח'ה

והוא"י צלות'ה פסח'ה רכי' על' על' פסח'ה פסח'ה

למחש'ה פסח'ה רכי' על' על' פסח'ה פסח'ה

מנח'ה פסח'ה רכי' על' על' פסח'ה פסח'ה

קורבן' פסח'ה רכי' על' על' פסח'ה פסח'ה

אפי' פסח'ה רכי' על' על' פסח'ה פסח'ה

הוא"י צלות'ה פסח'ה רכי' על' על' פסח'ה פסח'ה

פסחים לא מעכבא... ומהו נהי דאכילת פסחים לא מעכבא היינו לענין חיוב פסח שני, אבל בודאי הוא מצוה עשה כפני עמנה כמנואר בר"מ והרב המחבר כאן, א"כ היו בודאי רשע דאינו מקיים מצוה עשה... ואמרתי להם דעשה שבער אינו רשע דהו כשב ואל תעשה... עיין חו"מ סי' ל"ד ס"א דרשע כמי

מרוי סבב ותעשר שני

[טו] וילענדין אם אכל מרור טבל או מעשר שני, עיין ש"ס [פסחים ל"ט ע"א ונכשי" ד"ה ונדמאי] ור"מ [עיין כסף משנה פ"ו מהמזן ומנה ה"ח]. ואין דרכי להאריך בדברים המפורסמים והאריכו הראשונים והאחרונים. אך לא אמע לכבוד פרסות אחת על קושיית חוב' סוכה ל' ע"א ד"ה משום, דלמה לי למעוטי דאינו יוצא במנה של טבל סיפוק ליה דהוי מצוה הבאה בעבירה דקאלל איפורה ופק די חובת מנה, ולפי מה שכתבנו לעיל [אות ז' ד"ה ועיין ונחיים] לא קשה, דאם אכל מצוה ודבר הרשות

והנה סבב

מצוה ז, שלא לאכול הפסח נא ומבושל

(א) שלא לאכול בשר הפסח נא ובשול כי אם צלי אש, שנאמר [שמות י"ב. ט'] אל תאכלו ממנו נא ובשול מבושל במים כי אם צלי אש. הענין

ז. יג. בא דלא א. רמב"ם לארין כ"ה. הלכות קרבן פסח פ"ח. סמ"ג לארין ש"ג שו"א

מין צמיח ודאי הרשות מנטל למצוה ואינו יוצא ידי המצוה, ולפי זה אם אכל מצוה כשירה וזוית מצוה מבייקות של גרים דרך משל, אינו יוצא כלל בהרשות מנטל המצוה, ומ"מ זה פשוט דאם אכל ב' זימים מצוה כשירה יצא, ולא שייך לומר דרשות מנטל המצוה ויותר מכדי כוית הו רשות, זה אינו, דהא איה טעם שטועם בזה יוצא ולא הו רשות, וזה פשוט. והנה החוב' כתבו שם דלא הו מצוה הבאה בעבירה אלא"כ יוצא המצוה ע"י עבירה, ובלולג של אכירה דאין עבירה מקיימ למצוה לא הו מצוה הבאה בעבירה, ולפי"ז אם אכל כוית מצוה כשירה ואכל בכח אחת עוד כוית מצוה גזולה, אם נאמר מחמת מצוה הבאה בעבירה, נאמת כלל העבירה אף אם לא היה אובל הכוית טבל או גול יצא ידי חובתו בכוית הכשר שאכל, א"כ לא הו מצוה הבאה בעבירה והו כאוכל שו זימים מצוה כשירה, אבל עמה שהמורה פסלה הכוית טבל, א"כ הכוית טבל הו ליה רשות ומנטל הכוית חובה ולא יצא כלל, על כן כתבה המורה לנסול, ופקא מינה דלא יצא כלל אף שאכל כוית כשר ג"כ, כן נראה לענ"ד אף שהוא דרך פלפול לא מנעמי לכתבו.

כיוח המצוות

[טז] ויהנה לעיל [אות א'] דנמנוט עשה נריך לאכול כוית, ועיין כוית המצוות חולין כ"ח ע"ב ונכורות י"ז ע"ב וקובה ט"ו ע"ב דלי אפסר לנמנס, ואם נאמר אף כדי אדם כן א"כ היאך יוצא בכוית דלמה ליכא כוית. אך החוב' שם כתבו בשם ר"ש דהו ספק ספיקא, והכא נמי שמא יומר מכוח או עכ"פ כוית, והנ"ד דפחות הו מד זד נגד שני נדדים. והנה באיסור דלוקן על זית הו ג"כ ב' נדדין דלמא יומר או כוית, אך באין לו רק מצוה של איסור בענין דעשה דוחה לא תעשה ועיין שאגת אריה הל' מצוה [ט"ז צ"י]. קשה היאך ידחה, הו יומר מוית ודאי איסור לאכול דעשה איסור שלא במקום מצוה, ונריך זית מלומנס, ובמלומנס יש שני נדדים לאיסור, שמא פחות מוית ואינו יוצא המצוה ועושה איסור, ואם הוא יומר עושה איסור שלא במקום מצוה, ונשאר רק זד אחד, א"כ איך יכול העשה לדחות. ועיין מה שהנחנו לעיל [סוף אות ז'] קושיית הגאון ר' יונתן, ור' יצחק הורוויץ פירך, אך בלא זה לא יוכל לדמות, כי אי אפשר לנמנס למ"ד בידי אדם ג"כ אי אפשר לנמנס, ולקמן בחיבורי זה [מנחה ק"ט אות ג'] כתבתי דלפענ"ד לא קשה כלל מאי אפסר לנמנס, ואין נריך לכתב הר"ש.

מצוה ז, שלא לאכול הפסח נא ומבושל

(א) שלא לאכול וכו'. עיין ר"מ פ"ח מקרבן פסח. ובפסחים מ"א ע"א אמרינן, היכי דמי נא אמר רב כדאמרי פרסאי אברניס, ופרסאי מה שקרו בלשון פרסי אברניס נקרא בלשון הקודש נא, ולא ידעו השיעורין דאין אנו נקראין בלשון פרסי. והר"מ כאן ה"ו כתב בלשון הרב המחבר, שהחמיל בו מעשה האור ונללה מעט ואינו ראוי לאכילת אדם עדיין, ונראה לי דשיעור זה הוא קודם מאכל כן דרוסאי עדיין, ומאכל כן דרוסאי להר"מ פ"ט משנת הל' ה' הוא מצו' ביטולו, ולרש"י שנת כ' ע"א ד"ה כן דרוסאי, שלש ביטולו, ומנואר כמה פעמים בש"ס [עיי"ש] דלכל עניינים כגון שנת וביטולו גוים הו מאכל כן דרוסאי ביטולו, א"כ כאן נמי אם נללה כמאכל כן

נצלה במאכל כן דרוסאי

לא הוצא ב' שערות אף כל בשנים, דעכ"פ מחויב לאכול מדרבנן, ואכל ואח"כ הוצא ב' שערות, אפשר לשיטת ה"ר טוביה מויתא הוצא במרדכי מגילה [ינחן חש"ת] דרבנן מויתא החיוב דבר תורה, כמו שטועים קידוש היום ופסל המנחה ויולאים ידי דאורייתא אף דפלג המנחה אינו מחויב מן התורה, והוצאו דבריו במגן אברהם הל' שנת ס' רס"ו פסק"א, אך בלחמ אינו דומה ונריך לאכול עוד כי הו כמו שאכל בפטור, וינואר לקמן בחיבורי [מצוה י' אות כ"ה ומצוה ל"א אות ע"ז בעזה"י.

תורה לפסול לעדות, וכתבו האחרונים שם דעבר על עשה אינו פסול, ועיין בנחיצות המשפט שם בנחיצות פק"א, על כרחך דלא מקרי רשע, וגם נללו שאין בו מעשה כמב האורים וחומים שם בנחיצות פק"א דכשר לעדות, דלא נקרא רשע דהו שז ואל תעשה, מכל שכן בעבר על עשה כשב ואל תעשה, ובשעושות י"ב ע"ב אמרינן אי דלא עבד השונה וזה שטעם חובתו, מנואר דאף בעשה הו ליה רשע, ואין לחלק בין עשה לעשה, ועיין שה"ל משוכה [פ"א ה"ב], ול"ע דברי האחרונים שה"ל עזובו, ואפשר דבלשון תורה אין רשע רק בחיוב מיתה או מלקות, עיין ר"מ פ"ו מעדות ה"ב דנלמד מדכתיב [במדרש ל"ה, ל"א] אשר הוא רשע למוט, וכתיב [דברים כ"ה, ז'] והיה אם כן הכות הרשע, על כן נעוהו כשר מן החוזה, אך דבריו קבלה נקרא רשע. עכ"פ ז"ע דברי החוב' כאן דפושטים בדברי קבלה הוא, וז"ע. ודברי המהרש"א שם שמואר למעין דאכילת פסחים אינה מצוה, ודאי חמוהים, ע"ש.

לא הוצא ב' שערות אף כל בשנים, דעכ"פ מחויב לאכול מדרבנן, ואכל ואח"כ הוצא ב' שערות, אפשר לשיטת ה"ר טוביה מויתא הוצא במרדכי מגילה [ינחן חש"ת] דרבנן מויתא החיוב דבר תורה, כמו שטועים קידוש היום ופסל המנחה ויולאים ידי דאורייתא אף דפלג המנחה אינו מחויב מן התורה, והוצאו דבריו במגן אברהם הל' שנת ס' רס"ו פסק"א, אך בלחמ אינו דומה ונריך לאכול עוד כי הו כמו שאכל בפטור, וינואר לקמן בחיבורי [מצוה י' אות כ"ה ומצוה ל"א אות ע"ז בעזה"י.

מרוי. וידן ובמצוה ז, וכלל ג"כ דין מרור, ואינו נמנה כפני עמנה כי הוא חלק מצוה מפסחא, כי בזמן הזה שאין פסח מרור רק דרבנן, ודוקא בזמן הפסח מרור מן התורה, עיין ש"ס פסחים ק"ב ע"א ור"מ כאן פ"ח ה"ב וה"ל חנן ומנה פ"ו ה"ב. ונראה פשוט להפוסקים כר' אלעזר בן עזריה [עיין לעיל אות ג'] דפסח אינו נאכל אלא עד הצות מן התורה, הוא הדין מרור בזמן שצית המקדש קיים ג"כ אינו נאכל אלא עד הצות, ואחר זה ליכא מצוה, ועיין פסחים ק"ב ע"ב אמר רבא אכל מצוה לאחר הצות בזמן הזה לר' אלעזר בן עזריה לא יצא ידי חובתו, ומקשינן פשיטא כיון דלימתיש דכתיב היום על מצוה ומרורים וכו', ומה דמוית כיון דלפקיה מהיקשא, קמ"ל לפי האדריה קרא לגימלתא קמייתא האדריה, וא"כ במרור דלא אפקיה מהיקשא כלל א"כ פשיטא דהו כדן פסח ולא יצא לאחר מצוה, עיין ש"ס שם ופירן. ולהר"מ פ"ח מקרבן פסח הע"ו דומן פסח כל הלילה, ודאי זמן מרור נמי כל הלילה, אף שה"ל [בכרית כ' ע"א] גזרו על פסח לאחר הצות משום סיג, מ"מ במנה ומרור לא גזרו, ופשוט.

דין אכילתו ויהי' הס' ה' מיניש השניי'ש במשנה פסחים ל"ט ע"א, ויולאים בעלים וקלמים, והעלים נריכין שיהיו לחים, ובקלמים אפילו יבשין, וכבושין שולקין ומבושלין אין יולאים, ועיין ר"מ פ"ו מהמזן ומנה ה"ג ושו"ע או"ח סי' תע"ג ס"ה, ובמגן אברהם סקט"ו שכתב דוקא צמינים אלה יולאים אבל לא בשאר דבר מריב, ואם בלע מרור לא יצא, דטעם מרירות כפני בענין, עיי"ש בשו"ע סי' תפ"ה ס"ג, והמנואר בשו"ע אין דרכי להאריך, ולענין מרור גזול, לשיעוה הרבה יש חילוק בין בזמן בית המקדש דהוא דאורייתא וזמן הזה דאינו אלא דרבנן, ואם אכל מרור שלא כדרך אכילה, לא יצא בודאי, כמו מצוה ושאר מצוה עשה, אף שבר"מ פ"ד ממאכלות אסורות ה"א כתב, או שעריר דבר מר והו שלא כדרך אכילה, היינו בפתחה שעריר לחוך המאכל, אבל בודאי מיניש הללו הם ראויים לאכילה, ובמדותה לי שמאמתי כן צברי מגדים או"ח הדין, ואינו תחת ידי כעת. ומאי שיעור אס קלמ מצוה איכא, עיין לעיל [אות א'] שחלוי

(ה) וכ"כ הרמב"ן יבמות מ' ע"א. (יח) וכן הקשה בבבורה ה' למהר"ל ריש פרק מ"ח. (יט) וכ"כ הפרי חדש או"ח סי' תרי"ב סק"ו. (כ) ראה עוד להלן מצוה שס"ד. (כא) וראה לקמן מצוה י"ז אות י"ח ואות כ"ז. (כב) ראה להלן מצוה שפ"א.

(כג) דגזול במצה ומרור משום מצוה הבאה בעבירה ובדרבנן לא פסול כמ"ש השאנת אריה סי' צ"ד ומקור חיים סי' תנ"ד סק"א, אך בדרכי משה ריש סי' תנ"ד נפיר חדש סי' תע"ה סק"א כתבו דפסול. (כד) עיין סי' תע"ג באשל אביהם סק"ט וסקי"ב וסי' תע"ה סק"א. (כה) וראה לקמן ריש מצוה י"ז.

דרוסאי, חני עליה להר"מ ושליש לרש"י, לא היו נא והיו עלי גמור, וקודם לזה היו נא, ועין אור"ח סי' שי"ח [ס"ד] לענין בישול מאכל בן דרוסאי, כן נראה לענין. ולכאורה אפשר לומר לשיטת רש"י שאכילת לקמן [נאחז ג'] דלא היו בישול קודם שנמשל כל זכרו, אפשר נמי לא מיקרי עלי קודם שנמלה כל זכרו והיו נא, אך מלשון הש"ס היכי דמי נא וכו', ולמה לא אמר קודם שנמלה כל זכרו, וגם מלשון הר"מ והרב המחבר שכתבו שהתחיל בו האור ונמלה מעט, נראה דהוי קודם מאכל בן דרוסאי, וכמאכל בן דרוסאי הוי עלי, ומ"מ ז"ע בזה, דאפשר רק לענין שנה כן, אבל לשאר ענינים לא הוי בישול ולא עלי קודם שנמשל או נמלה כל זכרו, וז"ע.

והנה אף לפי מה שכתבו דאם נמלה כמאכל בן דרוסאי הוי עלי גמור ולא נא להר"מ, מ"מ היינו דוקא נמלה כמאכל בן דרוסאי משני זרדים, אבל אם נמלה כמאכל בן דרוסאי מזד אחד לאו גמור הוא ולא הוי דין עלי, ואף שכבת חני חייב כהני גוואל, והוא ש"ס ערוך מנחות נ"ו ע"א גבי שנה, אי נמלה כמאכל בן דרוסאי מזד אחד לאו גמור הוא חייב על שנה, אי"כ לא הוי כאן עלי והוי נא, ע"ש בש"ס וכן פסק הר"מ שם.

והנה אם לא נמלה כדיו דהוי נא, יש תקנה דלמא עוד עד כל זכרו או מאכל בן דרוסאי לפי מה שכתבו לעיל, ויאלנו, יש תקנה לאיסורו, וזה פשוט, ומבואר בפסחים פרק כיצד לזין פ"ד ע"ב, גבי שצירית עמם בנה, דחוי לאכילה דמטווי ליה ואכיל.

[ב] ומבואר כאן בש"ס ור"מ [ה' ו', י'] כמה דיימס דלינו נא ואינו מבושל, כגון חי או זלוח על גבי קיד או בחמי טבירה דעובר על עשה דלמי אש, דכל שלא נמלה על גבי אש עובר בעשה, או לרש"י שם לאו שכללות, עין צבוגיא.

ומבואר כאן בש"ס ור"מ ה"ח דבישול ואח"כ ללאו לא נפיק מתורת בישול, ומסופק אי אש ללאו אכל האור מעט דהוי נא, ואח"כ ללאו כולו שלא על האש כגון בחמי טבירה וכדומה, משום עשה דלמי אש ודאי עבר, נהי דנמלה קצת על האש עד שנעשה נא, מ"מ לא נמלה כדיו על האש לא הוי עלי אש, וכן מפורש בתוס' פסחים ע"ו ע"א ד"ה אלא, דדוקא נמלה כל זכרו לא נפסק אח"כ משום עלי ממתת דבר אחר, אבל בנה נפסק ממתת עלי דבר אחר, ע"ש, אלא אינו מסופק אם לוקין משום נא, אם נאמר דע"כ כיון דנמלה לגמרי אפילו שלא על האש, ילא נמלה נא ע"כ, או דלמא כיון דהיה נא עובר ג"כ משום הלואו דנא, כיון דהתחיל רק מעט באור ולא אחי הנלי דדבר אחר ומפיק ליה מלאו דנא, כמו דלמי אינו מסיק מתורת בישול, אף דנאמר דיש עלי אחר בישול עין אור"ח סימן שי"ח ס"ה, מ"מ כיון דחל שם בישול לא נפקע, ה"ה כאן לא נפקע תורת נא רק אש נמלה לגמרי אח"כ על האש דוקא, דהו ודאי דאי אפשר בענין אחר דתמיד בתחילת עלייתו הוי נא, אך אם לא נמלה על האש אח"כ אפשר דלא נפקע מתורת נא, דגירסת הכתוב דאם התחיל בו קצת האור ולא נגמר עובר בלאו הזה, וז"ע.

אני מסופק אם היה נא ואח"כ בישול לשיטת הרמב"ן, עין בספר המצות להר"מ שורה הששי והרמב"ן [ר"ה והמין השלישין] ומבואר קצת לקמן בדברי הרב המחבר, דאם אכל נא ומבושל לוקה שמים דהוי שני שמות, עין באריכות, וא"כ כהני גוואל דהוי נא ואח"כ בישול, אפשר לא נפקע הלואו דנא, וא"כ חייב שני מלקיות משום נא ומשום מבושל, וכי חימא חין איסור חל על איסור, זה אינו, דודאי בישול הוי איסור מוסף, דקודם הבישול היה לו הימר לאכלו כשיליה כל זכרו על האש, ועתה נאמר ולא מהני עלי אח"כ ונאמר לעולם, והוי איסור מוסף, ואין כאן מקום להאריך בעניני איסור חל על איסור, או דלמא כיון דנמשל לא הוי נא, וז"ע.

[ג] ע"ש בישול וכו'. גם בלאו דמבושל נראה דוקא שנמשל כמאכל בן דרוסאי או הוי מבושל ועובר על הלואו דמבושל, אבל קודם מאכל בן דרוסאי אינו עובר על מבושל, והוי כמו חי דאינו עובר בלאו זה.

ואינו מבושל
אין נא
אין נא
אין נא

ואינו מבושל
אין נא
אין נא
אין נא

ואינו מבושל
אין נא
אין נא
אין נא

ואינו מבושל
אין נא
אין נא
אין נא

ואינו מבושל
אין נא
אין נא
אין נא

רק עשה לשיטת ר"מ כאן ה"ו, ולרש"י כאן מ"א ע"א על לאו דלמי אש ואין לוקין דהוי לאו שכללות, עין בגמרא שם דקודם מאכל בן דרוסאי לא הוי בישול בשום מקום, אך אם נמשל כמאכל בן דרוסאי, כיון דלענין שנה הוי בישול אח"כ כאן נמי, וע"ש בש"ס לענין חמי טבירה, דג"כ שיהא שנה דלמי חייב משום בישול, אי"כ קודם מאכל בן דרוסאי דלא הוי בישול לשנה, לא הוי בישול גם לענין זה. ומ"מ נראה דז"ע דין זה, דודאי דין הראשון דקודם מאכל בן דרוסאי לא הוי בישול כלל ודאי אמת, אך אם נמשל כמאכל בן דרוסאי, אפשר לומר דוקא לענין שנה הוי בישול כמאכל בן דרוסאי, עין מנחות נ"ו ע"א ושי"ס כמה פעמים, אבל לענין פסח אפשר דלא, ומנא אמריא ליה, דגם כבשר בחלב כחייב [שמות כ"ג, י"ט] לא נמשל, ועובר על לאו דבישול, וגם על האכילה דרך בישול, ומבואר בחולין ק"ח ע"ב כשם שלוקה וכו' כך לוקה על בישול, בחיוב בישול אחר שחמרים אובלין וכו', ופרש"י שנמשל כל זכרו, מבואר להדיא דלא הוי בישול עד שנמשל כל זכרו, אי"כ כאן נמי, ולא דמי לשנה דהחם ע"כ מלכתחלה אכיל, אבל כל מקום שמוזכר בתורה בישול, הוי בישול כל זכרו כמו בשר בחלב, אי"כ כאן נמי אינו עובר על לאו זה בלא נמשל כל זכרו.

א. וביטל מצות עשה, שנאמר עלי אש. הא שאינו עלי אסור. ר"מ שם ה"ו. ב. כדורשטן בפסחים מ"א ע"א.

ואינו מבושל
אין נא
אין נא
אין נא

ואינו מבושל
אין נא
אין נא
אין נא

ואינו מבושל
אין נא
אין נא
אין נא

ואינו מבושל
אין נא
אין נא
אין נא

ואינו מבושל
אין נא
אין נא
אין נא

ואינו מבושל
אין נא
אין נא
אין נא

ואינו מבושל
אין נא
אין נא
אין נא

ואינו מבושל
אין נא
אין נא
אין נא

ואינו מבושל
אין נא
אין נא
אין נא

ואינו מבושל
אין נא
אין נא
אין נא

ואינו מבושל
אין נא
אין נא
אין נא

ה) וכ"מ בתוס' פסחים כ"ד ע"ב ד"ה פ"ט. שכתבו דרק עוף שהוא רך חשיב כחי ררך הנאה. (מהר"י אשאר י"ד ק"כ. מנחת סולת). ומהר"ם חלאוה שם ר"ה שאם. כתב רמב"א דדוקא חלב חי אבל נבילה חי אורחיה הוא.
ו) ע"ן לעיל מצוה ז' אות א' ולהלן מצוה ק"כ אות ג' וקליד אות ב'.
ז) ע"ן להלן מצוה שי"ג אות ה'.

כשר בחיוב
שבת
פחות מחמיר
ב' דרוסאי

ואינו מבושל
אין נא
אין נא
אין נא

ואינו מבושל
אין נא
אין נא
אין נא

ואינו מבושל
אין נא
אין נא
אין נא

מנחת בא, מצוה ז, שלא לאכול הפסח נא ומבושל חינוך

על החרס, דהרעונו חסר לפסח, הכא נמי חסור לאכלו מפני הרענון שנחשב בחסרו, כן נראה לענין דע"ה.

על החרס, דהרעונו חסר לפסח, הכא נמי חסור לאכלו מפני הרענון שנחשב בחסרו, כן נראה לענין דע"ה.

[ד] וְהִנֵּה הלאו דמבושל הוא בין נמים ובין צמי פירות ובין לני קדר, וכן הלאו ואח"כ ביטלו וביטלו ואח"כ ללאו חיוב בכל ענין, וכן פסק הר"מ כחן פ"ח הל' ז' ח' והרב המחבר, ועיין עסק משנה תמה על הר"מ כיון דפסקו כרבנן מש"מ א"ל דללאו ואח"כ ביטלו חיוב, ולא נטריך בשל מבושל לזה, ולרבנן נכנסל צמי פירות הוא מק"ו, ולני קדר פטור, ולמה פסק הר"מ דחיוב על לני קדר, ע"ש בכסף משנה מה שמירך ודבריו צריכים עיון, ועיין להם משנה ובקטנא, ואין דרכי דמבושליה דהלאריך בפלפולים [וע"ע לקמן אות י"ח].

[ה] וְדִדְוָקָא שביטול מבושלות האור, אבל אם ביטל צמתי טבריה דלא היה מולדות האור, אינו חיוב משום ביטול רק עבר על עשה דלני קדר, וכן נראה לענין שבת עיין אור"ח סי' ש"מ ס"ה, מ"מ היינו לחייבו עמה, אבל לא נפקע הקדוש. ובגמרא ואח"כ ביטלו, כיון דללאו מעיקרא, הביטול אח"כ מנתלו או כ"י יוקי או דגורת הכתוב כן, ע"ש בגמרא ובפ"י ש"מ וזכרונות סוגיא דשקולות ל"ח ע"ב, ויש מקום לפסול ואני לא בחמי רק להעיר לדניו.

[ז] וְדִדְוָקָא שביטול מבושלות האור, אבל אם ביטל צמתי טבריה דלא היה מולדות האור, אינו חיוב משום ביטול רק עבר על עשה דלני קדר, וכן נראה לענין שבת עיין אור"ח סי' ש"מ ס"ה, מ"מ היינו לחייבו עמה, אבל לא נפקע הקדוש. ובגמרא ואח"כ ביטלו, כיון דללאו מעיקרא, הביטול אח"כ מנתלו או כ"י יוקי או דגורת הכתוב כן, ע"ש בגמרא ובפ"י ש"מ וזכרונות סוגיא דשקולות ל"ח ע"ב, ויש מקום לפסול ואני לא בחמי רק להעיר לדניו.

[ח] וְדִדְוָקָא שביטול מבושלות האור, אבל אם ביטל צמתי טבריה דלא היה מולדות האור, אינו חיוב משום ביטול רק עבר על עשה דלני קדר, וכן נראה לענין שבת עיין אור"ח סי' ש"מ ס"ה, מ"מ היינו לחייבו עמה, אבל לא נפקע הקדוש. ובגמרא ואח"כ ביטלו, כיון דללאו מעיקרא, הביטול אח"כ מנתלו או כ"י יוקי או דגורת הכתוב כן, ע"ש בגמרא ובפ"י ש"מ וזכרונות סוגיא דשקולות ל"ח ע"ב, ויש מקום לפסול ואני לא בחמי רק להעיר לדניו.

[ט] וְדִדְוָקָא שביטול מבושלות האור, אבל אם ביטל צמתי טבריה דלא היה מולדות האור, אינו חיוב משום ביטול רק עבר על עשה דלני קדר, וכן נראה לענין שבת עיין אור"ח סי' ש"מ ס"ה, מ"מ היינו לחייבו עמה, אבל לא נפקע הקדוש. ובגמרא ואח"כ ביטלו, כיון דללאו מעיקרא, הביטול אח"כ מנתלו או כ"י יוקי או דגורת הכתוב כן, ע"ש בגמרא ובפ"י ש"מ וזכרונות סוגיא דשקולות ל"ח ע"ב, ויש מקום לפסול ואני לא בחמי רק להעיר לדניו.

[י] וְדִדְוָקָא שביטול מבושלות האור, אבל אם ביטל צמתי טבריה דלא היה מולדות האור, אינו חיוב משום ביטול רק עבר על עשה דלני קדר, וכן נראה לענין שבת עיין אור"ח סי' ש"מ ס"ה, מ"מ היינו לחייבו עמה, אבל לא נפקע הקדוש. ובגמרא ואח"כ ביטלו, כיון דללאו מעיקרא, הביטול אח"כ מנתלו או כ"י יוקי או דגורת הכתוב כן, ע"ש בגמרא ובפ"י ש"מ וזכרונות סוגיא דשקולות ל"ח ע"ב, ויש מקום לפסול ואני לא בחמי רק להעיר לדניו.

[יא] וְדִדְוָקָא שביטול מבושלות האור, אבל אם ביטל צמתי טבריה דלא היה מולדות האור, אינו חיוב משום ביטול רק עבר על עשה דלני קדר, וכן נראה לענין שבת עיין אור"ח סי' ש"מ ס"ה, מ"מ היינו לחייבו עמה, אבל לא נפקע הקדוש. ובגמרא ואח"כ ביטלו, כיון דללאו מעיקרא, הביטול אח"כ מנתלו או כ"י יוקי או דגורת הכתוב כן, ע"ש בגמרא ובפ"י ש"מ וזכרונות סוגיא דשקולות ל"ח ע"ב, ויש מקום לפסול ואני לא בחמי רק להעיר לדניו.

[יב] וְדִדְוָקָא שביטול מבושלות האור, אבל אם ביטל צמתי טבריה דלא היה מולדות האור, אינו חיוב משום ביטול רק עבר על עשה דלני קדר, וכן נראה לענין שבת עיין אור"ח סי' ש"מ ס"ה, מ"מ היינו לחייבו עמה, אבל לא נפקע הקדוש. ובגמרא ואח"כ ביטלו, כיון דללאו מעיקרא, הביטול אח"כ מנתלו או כ"י יוקי או דגורת הכתוב כן, ע"ש בגמרא ובפ"י ש"מ וזכרונות סוגיא דשקולות ל"ח ע"ב, ויש מקום לפסול ואני לא בחמי רק להעיר לדניו.

[יג] וְדִדְוָקָא שביטול מבושלות האור, אבל אם ביטל צמתי טבריה דלא היה מולדות האור, אינו חיוב משום ביטול רק עבר על עשה דלני קדר, וכן נראה לענין שבת עיין אור"ח סי' ש"מ ס"ה, מ"מ היינו לחייבו עמה, אבל לא נפקע הקדוש. ובגמרא ואח"כ ביטלו, כיון דללאו מעיקרא, הביטול אח"כ מנתלו או כ"י יוקי או דגורת הכתוב כן, ע"ש בגמרא ובפ"י ש"מ וזכרונות סוגיא דשקולות ל"ח ע"ב, ויש מקום לפסול ואני לא בחמי רק להעיר לדניו.

[יד] וְדִדְוָקָא שביטול מבושלות האור, אבל אם ביטל צמתי טבריה דלא היה מולדות האור, אינו חיוב משום ביטול רק עבר על עשה דלני קדר, וכן נראה לענין שבת עיין אור"ח סי' ש"מ ס"ה, מ"מ היינו לחייבו עמה, אבל לא נפקע הקדוש. ובגמרא ואח"כ ביטלו, כיון דללאו מעיקרא, הביטול אח"כ מנתלו או כ"י יוקי או דגורת הכתוב כן, ע"ש בגמרא ובפ"י ש"מ וזכרונות סוגיא דשקולות ל"ח ע"ב, ויש מקום לפסול ואני לא בחמי רק להעיר לדניו.

[טו] וְדִדְוָקָא שביטול מבושלות האור, אבל אם ביטל צמתי טבריה דלא היה מולדות האור, אינו חיוב משום ביטול רק עבר על עשה דלני קדר, וכן נראה לענין שבת עיין אור"ח סי' ש"מ ס"ה, מ"מ היינו לחייבו עמה, אבל לא נפקע הקדוש. ובגמרא ואח"כ ביטלו, כיון דללאו מעיקרא, הביטול אח"כ מנתלו או כ"י יוקי או דגורת הכתוב כן, ע"ש בגמרא ובפ"י ש"מ וזכרונות סוגיא דשקולות ל"ח ע"ב, ויש מקום לפסול ואני לא בחמי רק להעיר לדניו.

[טז] וְדִדְוָקָא שביטול מבושלות האור, אבל אם ביטל צמתי טבריה דלא היה מולדות האור, אינו חיוב משום ביטול רק עבר על עשה דלני קדר, וכן נראה לענין שבת עיין אור"ח סי' ש"מ ס"ה, מ"מ היינו לחייבו עמה, אבל לא נפקע הקדוש. ובגמרא ואח"כ ביטלו, כיון דללאו מעיקרא, הביטול אח"כ מנתלו או כ"י יוקי או דגורת הכתוב כן, ע"ש בגמרא ובפ"י ש"מ וזכרונות סוגיא דשקולות ל"ח ע"ב, ויש מקום לפסול ואני לא בחמי רק להעיר לדניו.

(ז) ראה לקמן פטורה צ"ב אות ג' ובהערה כ"ב שם.
 (ח) בירושלמי שבת פ"ו הל' ג' (ע"ג) לפי פ"י קרבן העדה. הוא מחלוקת אמוראים, למאן דס"ל דהוי ביטול לענין שבת. ולפי"ד דלא תשוב ביטול. בפסח כ"ט מור"ם רמז' (אגלי טל דף ק"ט). מנחת חנדשה ומנחת סולת.

5

כ"ה
ביום ט"ו
ביום ט"ו

מבואר
ביום ט"ו

מבואר
ביום נוח

מבואר
ביום נוח

[למעלה צ"ל ט'] דכל היכא דמנואר פטור אפור מדרבנן, עכ"פ אין איסורי חורה בנא ומנושל מצטור יום כללי, אך אם אכל חיוב עלי מעבוד יום עובר נעשה, ע"פ שם שב"ק ה"ה, ומי אינו מבואר הדין אם אכל מצטור יום אם עבר בעשה דל"ל, ונראה כמו דל"ל עובר על נא ומנושל כך אינו עובר על חיוב כפשוטו לשון הש"ס והר"מ אכל עלי מצטור יום עובר בעשה, נראה דמי ונא ומנושל אינו עובר כלל, ונא ומנושל אפשר אפור מדרבנן, ובמי דל"ל מבואר כלל אפשר אפילו איסור דרבנן ליכא, וז"ע.

ונוראה דכשם שאינו מחויב על לאו זה מצטור יום היינו צערכ פסח, הוא הדיון לאחר ליל ט"ו כגון ביום ט"ו אינו עובר עליו בזה, ואם התירו צו ביום ט"ו על נא, אין לוקין רק על לאו דנותר, אבל אם היה לאו דנא ביום היו לוקין על לאו דנא, כי לא נפקע, וגם לאו דנותר היה חל, כי נא כל הלילה היו כמו כל פסח כשר דרואי לנלות ולאכול, אלא באמת חיוב מצטור כיון שאינו בקום אכל עלי אינו עובר על לאו דנא כלל, ולוקין רק על לאו דנותר, וההפסח לא אלאו דמנושל ג"כ אינו עובר רק על לילה, ע"פ ר"מ שאן ה"ד דהוא רק בעשה שיטתו בקום אכל עלי, אי"כ גם בט"ו אין לוקין על לאו דמנושל.

רק על נותר, וגם נראה דעל נותר נמי אינו מחויב, כיון דנפקל קודם שנעשה נותר, לא חל נותר שימחייב, דנותר אינו חיוב רק אם היה רצוי לאכילה ונותר, אלא אם קודם לא היה רצוי לאכילה אינו חיוב על נותר, והוא מבואר בדברימות י"ד ע"א, דמקשה הש"ס דנמשוץ בגוף אכל פיגול, ומשני דמדיא דמדיא מיירי בשמי בהמות לא קמיירי, פיגול ונותר דמדיא לא אכלת, והירש רש"י י"ז י"א דנמשוץ אי"כ לא חל לא למאכל אדם ולא למאכל מונח הלבך לא חל עליו נותר, עכ"ל, מוכיח דהי"כ שנפקל קודם שנעשה נותר, לא חל נותר לחייבו משום נותר לא מלקוח ולא חטאתיו, ואין לומר דוקא פיגול דלא היכה שעת הכושר, דמהי"כ חייבו לחלק, דשם באמת דר"ו למרן דמדיא דמדיא לא משכחת, וזה דוקא נפקל דנס דנפקלה כל הבהמה, וגם בפיגול חיוב חטאת, ע"ש דנותר, אבל נראה דכל היכא דנפקל קודם שנעשה נותר אינו חיוב על נותר, כן נראה לפנינו.

וראיתו נל"מ פסחיים כ"ח ע"א ד"ה [וכן] ממדע דבר חדש, דכמו דבזבח כשר עוברין בכל חטאתיו, הכי נמי בזבח שנפקל עוברין על לאו זה, וזכיר לכרסו מיד, יהוא חנוה מסוגיא דכריעות דמנואר דבזבח פסול לא שייך נותר, וזה כנוה ממהי"כ עליו, אה"כ מלמדי צדוקה ניהיה הניח י"ד ס"י ג"כ שחטב אחר הקשה לו קושיות זו, ומירך דנ"י דעובר על הללו דלא יותיר, מ"מ אינו חיוב כרת אם אכל נותר בזה, דנותר בעונש כרת כחייב [ויקרא י"ט, ח'] ואוכליו עונו ירא וגו' חיל וגו', ובזבח פסול לא שייך חילול שזכר מחוללת ועומדת, כמו כהן טמא שאכל חטאת טמאה דל"ל אינו חיוב, ע"ש ש"ט, עכ"פ נראה דלא נפקל בהי"כ דא אינו חיוב [כרת או חטאת] משום נותר, וזה דוקא צנחניש דנפקל ואין לו מקנה, או אפילו דנל"ל מחמת דבר אחר ולא באש אי"כ לא חל נותר, אבל צנחניש יכול לנלומו, הי' כמו כל קדשים כשרים ומיזבי משום נותר, וזה פשוט.

וראיה דדיון נותר לא עיינתי היטב ויזכור במקומו אי"היי, אך אכתוב כאן אחיזה הערה לעורר התלמידים, דלפי זה דנותר לא שייך נפקל, אי"כ יאך אמרינן כאן בגמ' מ"א ע"א דרבנן ילפי מנושל במי פירות מק"ו מה מיט וכו' מכל שכן מי פירות, הו' אמרינן בזהמי דוכמי ובמסכתא זו גבי אין יצטור חמץ אלא שריפה [כ"ז ע"ב], דחכמים סוברים והכי הלכתא, דכל דין שחתה דין חמלתו להחמיר וכושו להקל אינו דין, אי"כ דין זה דמנושל במי פירות יהיה עובר על לאו דמנושל, ג"כ חמלתו להחמיר וכושו להקל, דאם ציטלו במי פירות יהיה עובר עליו משום מנושל בלי ט"ו והיי' להחמיר, אבל ביום ט"ו וחילך יהיה להקל, דאינו חיוב עליו משום נותר ופטור מנכר ומלקוח וחטאת כמו שכתבנו למעלה, והיא קולא גדולה, והיאך נלמד מק"ו להחמיר קנא מה שקופו להקל קולא גדולה, ואם הפסח בכהאי גוונא כשר הו' חומרא יותר, דחייב משום נותר מלקוח וכרת ומחטאת בלא זמן קצוב תמיד אחר ליל ט"ו, אי"כ תאי ק"ו הוא זכ"ל, אך באמת לא קשה, דהנה מבואר בתוס' שם ד"ה איכא, דאף בלא הק"ו מ"מ אפור משום עלי אש אף הוא למלקוח, ע"ש, אי"כ שפיר הו' חומרא דחייב מלקוח, ואי משום נותר בלא הק"ו נמי אינו חיוב משום נותר, כיון דפסול מחמת דאינו עלי אש, כמו שכתבנו למעלה דבכל ענין דנפקל אינו חיוב משום נותר.

אך קשה כיון דליף בק"ו, אי"כ לפי מה דפטרנא ליה לרבנן שם דלללו ואה"כ ציטלו ג"כ עובר עליו, אי"כ גם ציטלו במי פירות אחר הלילה חייב עליו,

יב) ועיין באות הבאה ובהערה כ"א שם
יג) והו' איסור מוסיף, עיין למעלה סוף אות ב'
יד) וע"ע לקמן סוף האות ד"ה ועיין רמב"ם.
טו) וראה מ"ש לקמן סוף האות ד"ה ומ"ס, דהכא שאני וחל נותר על פסח מבושל אטום במצוה זו אות ב' כ"ד והנה, חזר וכתב דאינו חיוב משום נותר.

וזה קופו להקל, דאי לא ילפינן בק"ו אי"כ לא יהיה חיוב משום מנושל, וגם אינו זלי מחמת דבר אחר, כיון דלללו כל רבנן באש לא פסל אח"כ שום דבר אחר כמבואר בתוס' פרק כיצד לזילן שהבאמי [לעיל אות ב'], רק ציטלו מרוביתא דקרא, אי"כ צנחנישל צמי פירות אחר הלילה דאינו חיוב רק משום הק"ו דהו' מנושל היו ליה קופו להקל כנ"ל, אך גם זה לא קשה לפי מה שכתב הל"מ שם [ד"ה ח"ר], דהק"ו אינו רק ציטלו מעיקרא, אבל ללא ואח"כ ציטלו במי פירות אינו חיוב לרבנן, דהנה התוס' שם ד"ה איכא, הקשו היאך ילפינן מבואר במי פירות מק"ו הוא ח"ן מוהירין מן הדיון, ולשיטת הר"מ כמו שכתב הרב המגיד פ"ב ממאכלות אסורות ה"א דכל היכא דליכא עשה בלא זה, ספיר מוהירין מן הדיון, ועי"ש במשנה למלך שמיזין בן קושית המוס' דכאן איכא עשה דל"ל אש ושפיר מוהירין מן הדיון, אי"כ הו' דוקא ציטלו מעיקרא, אבל ללא ואח"כ ציטלו במי פירות אי לאו ק"ו אינו עובר בעשה כיון דלללו, כסברת התוס' פרק כיצד לזילן שהבאמי, אי"כ שוב אין מוהירין מן הדיון, ורבנן מודו דללאו ואח"כ ציטלו במי פירות אינו חיוב משום מנושל, ועי"ש ב"ל"מ, אי"כ כיון דהק"ו הוא דוקא ציטלו מעיקרא צמי פירות דליכא עשה ג"כ, אי"כ אין טופו להקל כי בלאו הכי אינו חיוב משום נותר, כיון דנפקל מחמת דאינו זלי אש כמו שכתבנו לעיל, וגם לשיטת המוס' ד"ה איכא הי"א, דהק"ו גילוי מילתא, אי"כ לרבניהם ציטלו במי פירות אפילו אחר הלילה ג"כ חיוב משום מנושל אף דאינו בעשה דל"ל אש, מ"מ יתא דק"ו כהאי גוונא דהו' רק גילוי מילתא ילפינן בכל ענין, ולא שייך תחילתו להחמיר דלא הו' רק גילוי מילתא בעלמא, ולא עיינתי בזה היטב, ועיין פתהדרין [ע"פ] ע"א ומה"ש י"ו ר"כ] וצ"כ שמואל סקט"ו [וה"ר ו' ס"ו] וצ"כ שמואל סקל"ה.

ורבנן ר"מ פח"י מטפולי המוקדשין הי"ט ח"ל, אי אפשר שימחייב אדם על אכילה אחת משום פיגול ומשום נותר, שהפיגול הוא קרבן שנפקל צמחשכת הזמן ואינו עולה לשם קרבן ולא נראה כלל, והנותר הוא הנשאר מקרבן שקרב כמזוהו לאחר זמן אכילתו, עכ"ל, והנה בש"ס כריעות י"ד ע"א הקושיא קאי על סיגול לענין חיוב חטאת, ומשני פיגול ונותר נחדש בהמה לא משכחת לה, ושם רצו להעמיד על מדא בהמה, אי"כ בנהמה אחת דנפקלה כולה לא משכחת נותר, כמו שכתבנו לעיל [ד"ה והנה אלא], אבל הר"מ דכתב באכילה אחת לא משכחת לה, וכתב הטעם דלא נראה הקרבן כלל, משמע דענין אחר אם נפקל אחיזה חלק מהקרבן ונעשה נותר חייב אף משום נותר, מ"מ אפשר דהר"מ לישנה דש"ס נקט, אבל האמת אחיזה מהקרבן דנפקלה קודם שנעשה נותר, אינו חיוב משום נותר, ומ"מ ז"ע, ואי"ה צנחניש פיגול ונותר [מנוה] קמ"צ אות ג' אשנה פרק זה"ט.

ורב"ב נראה דאפילו אם נאמר דדכנר פסול אינו חיוב משום נותר, מ"מ דוקא צמחשכת בפיטולו גם לאחר שנעשה נותר, אבל כאן דחייב בעלום השמיר פקע שם מנושל כמו שכתבתי שם לעיל [ד"ה והנה אלא], אי"כ חל עליו שם נותר ומיזבי משום נותר, וז"ע בענינים אלו.

[יב] וראיה ציטל הפסח, כמו שאפור באכילה בלי ט"ו כך אפור בהנאה, מדא דקימא לן כ"י אהבו [פסחיים כ"א ע"ב] כל מקום שנאמר לא יאכל וכו' איסור הנאה בנשמת, וכן פסק הר"מ פ"ח ממאכלות אסורות ה"א, ועד דקדשים שנפקלו באיזה ענין אסורים בהנאה [עיין פ"י מטפולי המוקדשין], ודיון זה דפסח מנושל אפור בהנאה מבואר להדיא חולין קט"ו ע"א, דר' שמעון בן לקיש סובר מנין לנשר נחלב שאפור באכילה ח"ל אל תאכלו ממנו נא ובשל מנושל לומר לך יש לך ציטול אחר כזה שהוא אפור, אי"כ ר' יוחנן בעורה זו שטנה רבי וכו', ומשני אי מההיא הוה אמינא דוקא באכילה אבל בהנאה מותר קמ"ל, ושירש"י מה פסח מנושל אפור באכילה ובהנאה, דכל קדשים שאינם ראוים לאכילה משובר זורחן וזכאים לבית השריפה אף זה אפור בהנאה, ע"כ, מפורש להדיא בגמ' דפסח מנושל אפור בהנאה כמו כל הקדשים שנפקלו, ע"ש.

ורבנן בא לריי טפר צריח אכרסט, וראיתי שם לפוט ריהוטא צפוק וא"ח ס"י ל"א פלפל כסוגיא דפסחיים במושל וללו, ואין דרבי צמיצורי זה לפלפל, אך ראויה שהקשה שם [אות ז'] על צרי רש"י חולין שהבאמי, דנראה מדברי דפסח שנפקל טעון עיבור נזרה ואינו נשרף מיד, הו' מבואר להדיא בפסחיים פ"ב ע"א דפסח שנטמא או יצא נשרף מיד, ועיין בש"ס שם ע"ב דבר שפסולי צנחו נשרף מיד, וכן פסק הר"מ פ"ד מקרבן פסח ה"ג, אי"כ גם מנושל הי' פסולו צנחו, ולמה טעון עיבור נזרה, ולפי מה שכתבנו למעלה

כרבו פסול
משהו נותר

מבואר
ביום נוח

כרבו פסול
משהו נותר

טו) וע"ע להלן מצוה קמ"ב מ"ש על דברי הגוה"ס.
יז) עיין להלן מצוה ז' אות ב' ומצוה קס"ב.
יח) ועיין באות הבאה סוד"ה והנה.
יט) וע"ע להלן מצוה ח'
כ) וע"ע להלן סוף אות י"ט מסקנתו בתירך.

[ריש אות הקודמת] לא קשה, דפקה שפסולו בגופו ישרק מיד היינו צ"ח, כמו שפירש"י במשנה שם להדיח דבלי ט"ו אין שורפין קדשים צ"ח, וכן מפורש בר"מ שם, א"כ אט נבשל צ"ח אין איסור תורה כלל לאכלו צ"ח, כמו שכתבנו למעלה דלא מצינו בזה שום איסור תורה, א"כ לרש"י שקאי על הפסוק מן התורה, א"כ קודם לל ט"ו אין לריך לשרוף, כי ראוי לאכלה ולמה נשפד קדשים, ותיכף משפטיה או שנתבשל משהשיבה, א"כ ממילא טעון עיטור נורה דליתו נשרף צ"ח אלא עד ט"ו, וי"ש נכרית אנריהם מה שמיקן, ומה שהקשה [בפי' ל"ג אות ב'] על הק"ו של רבנן דהוא קופו להקל בענין אחר, והספר נא לדי בשאלה ואיני עומד כעת בענין לענין היטב בענינו, והנראה לפענ"ד כהצט.

והנה"ט אין שייך לאסרו בהנאה, דהא אי צני ללי ליה ואכל, כמו מ, אבל מבושל או נללה ע"י דבר אחר, היכי דנפסל ואין תקנה לחזור להכשירו, הוא ליה קדשים שנפסלו ואקורים נהנה, וזה פשוט.

שי"ו [יג] ודגה הלוא היה ככל הלאוין שנאכלה, דחייב על כוזה וגם נכדי אכילה פרט, וחזי שיעור אסור מן התורה, והנחת גרונו סבי, ואין שום מילוק בינו לשאר לאוי אכילה, וגם אם אכלו צלי מתמת דבר אחר דעובר בעשה, דיתו ככל היסודים שכתובה, ופשוט.

וההרתאה, ירעה על נא צללו דגה ועל מבושל צללו דמבושל,

משרשי מצוה זו, מה שכתוב בשחיטתו, לזכור גם יציאת מצרים. וזהו שנצטוינו לאכלו (ג) צלי דוקא, לפי שכך דרך בני מלכים ושרים לאכול בשר צלי, לפי שהוא מאכל טוב ומרומם, אבל שאר העם אינם יכולים לאכול מעט בשר שתשיג ידם כי אם מבושל, כדי למלא בטנם. ואנו שאוכלים הפסח לזכרון שיצאנו לחירות להיות ממלכת כהנים ועם קדוש וראוי ראוי לנו להתנהג באכילתו דרך חירות ושרות. מלבד שאכילת הצלי יורה על החפזון שיצאו ממצרים ולא יכלו לשהות עד שיתבשל בקדרה.

דיני המצוה, בגון אם עשהו צלי קדירה או סבו במשקין או במי פירות או במים או בשמן תרומה, מה דינו, ויתר פרטיה, מברורים בפסחים [דף מ' ע"ב].

ג. לעיל מצוה ה' ד. ב"ב ליתא תיבה זו. ה. ב"ב - יוני"י כלשוו המסוק שמות י"ט, ו. ג. כדורשיון בחולין ק"י"ב ע"ב בשאר קרבנות מ"למשחה" במדבר י"ח, ז. ב"ב יכ"ו לבלש"י. ח. כמ"ש במורה נבוכים הנ"ל במצוה הזו ה"ה ד.

מזין למה נקט איסור דרבנן היינו בזמן הזה, ולא נקט איזה גדי מקולם בזמן הבית לענין מנות התורה נפסח גופא, וממילא שמינין כל דלא היו מקולם לענין מנות אינו מקולם גם בזמן הזה לענין איסור, ולמה נקט הש"ס מנה דאורייתא ונקט איסור דרבנן. ונראה לי דכלאו הכי קשה מה זה שאלה איזה גדי מקולם, הא מבושר במשנה דחומץ השפוד וכו' ומולה כרעיו חולה, ועל זה אמרינן בגמ' דר' ערפון קוריהו מקולם, א"כ זה היו מקולם, ומה שזאלין איזה גדי מקולם, ע"כ נראה דגדי מקולם דמנחה לעשות נפסח, הוא שחולה וכו' מנחה לו, ופרש"י על ראשו ונראה כדבוע על ראש גבור, ע"ש, א"כ ככה"ל גזוה ודאי אסור בזמן הזה, אך בלחם הגמ' אמר איזה וכו' היינו דלאו דוקא כמו שכתוב במשנה, רק אם נלאו כחמד אף דלא מלה הכרעיים וכו'. הכלל, אם הוא צלי כולו הוא ליה מקולם שאסרו חז"ל בזמן הזה, אף דלענין המנחה לא היו מקולם רק בחלה וכו', לענין איסור ככל ענין אסור אם נלאו כולו כחמד, אך אם נחמן אין זה מקולם, וכרעיו ג"כ אם נחמן אין זה מקולם, אך בחולה היו ליה מקולם. הכלל, לענין המנחה היו ליה מקולם כעין המשנה, ובזמן הזה ג"כ אסור, אכן אפילו אם אינו מקולם מבושר במשנה רק נללה כולו כחמד אסרו חז"ל בזמן הזה, כן נראה, ואפילו לדעת הר"מ דאין מביא דתולה על ראשו, ע"כ אם כחז ומולה כרעיו וכו' מנחה, ובדרך שאינו חולה לא היו מקולם, אך צלי כולו אסור כמו שכתבנו, ועיין ב"ר ש"י כאן י"ג ע"א ד"ה מקולם, גבי חודום, ובגיה"כ כ"ג ע"ב ד"ה מקולם, נראה דוקא מקולם גמור אסור, דלא כמו שכתבנו למעלה דלאו כולו כחמד אסור אפילו אינם תלויים בראשו ובגידו, וצ"ע.

וע"כ ד"ה מקולם, נראה דוקא מקולם גמור אסור, דלא כמו שכתבנו למעלה דלאו כולו כחמד אסור אפילו אינם תלויים בראשו ובגידו, וצ"ע. ועיין ר"מ פ"ח ממזן ומלה הי"א, ועיין כ"ח כ"א ע"ד ע"א ד"ה איזה גדי מקולם, שכתב דמזן פרק מקום שנהגו י"ג ע"א שאסור לאכול צלי בזמן הזה במקום שלא נהגו, והוא תמוה מה ענין זה לכלי צלי במנהגא, אבל מקולם אסור בכל מקום. עיין משנה ג"ב ע"ב ור"מ שם וכו"ש א"ר"ח ט"י הע"ו ס"א, והוא ליה לרש"י להביא ממשנה דבינה, וע"ג, ולשוך הגמרא שאסור לאכול, מבושר דזה היו איסור ולא תליא במנהגא, ובספר הל"ה שלי מסר"י.

ובבבואר נגמרה כאן ע"ד ע"א דאם נשלק אבר מנחוץ אבר און זה מקולם, ונפסח בציט המקדש אם נשלק מנחוץ אף אבר אחד ודאי כולו אסור, דע"כ הפלגה הולך ככולו, ועיין טור י"ד סי' צ"ב מחלוקת רש"י ור"י [חולין צ"ו ע"ב חו"ס ד"ה אס]. ומכל מקום נראה לי דלכו"ע החלק שלא נבשל אינו עובר עליו משום לאו דמבושל, דאין זה ביטול, וע"ש סי' צ"ב. ודגה ה"ח כאן ד"ה נחמן, הביאו ראיה דבאינו מקולם לא נפסל, מתמשה שנמצאו עורות פסחיים [שם פ"ח ע"ב], דלמרינן שם משום מזה ושוק, ומקשה וימי כהן צדיה, ואי אמרינן דפסול בשרו מקולם א"כ לריך להיות שלם, ודלמא שלמים הוא וכוין שללאן עס חזה ושוק נאסר מתמת מזה ושוק, ויש להקשות וכן הקשה בפלתי סי' ק"ה פק"א ד"ה והנה, דאפשר ללוח שלם, דלאו אינו אוסר אלא כדי נעילה וימן החזה ושוק עס הנטיילה לכהן והמותר יאכל, והניח ב"ע, ולכאורה אין סברא דיקח פסח כחוש, עיין במנחות ס"ד ע"א גבי שבת, וא"כ בפסח שמן מפעפע ככולו כ"ח, אך קשה אף דמפעפע וליכא ששים, מ"מ מין צמיתו ברובא כול מן התורה, עיין סוגיא דורווע בשילה בחולין צ"ח ע"ב, וא"כ היאך ידמה ספק כרת בשביל איסור דרבנן, וי"ל כחמד משום ספק כרת, ואפשר גם איסור דרבנן אסור לעשות בשביל ספק כרת, וצ"ע. עכ"פ אין ראיה חתום מוכרחה, אך בלחם אף שאינו ראוי לאכול מתמת דרבנן, מ"מ אינו יכול לעשות פסח, כדאמרינן שם פסחים פ"ח ע"ב קודם דלדוריק וכו', אף

ושלם אבר בחחו"ב

פסח ושלם כולו

אכל משום לאו דלא אש אינו מוטיל דהוי ליה לאו שנכללות, עיין חו"ס בבוואר מ"א ע"ב ד"ה איכא, ובגמ"ן נפסר המנחה בשורש ט' ד"ה והמין השלישי, הפסח נכנס במזמן עד כדי שיחמיל להרמים, אף דקיימא לן כחוש כמנושל בחומץ, כועיין ש"ך י"ד סימן ק"ה סק"כ, או דנכנס צניר אחר הל"ה, מ"מ כחוש מבושל הוא רק דמבליע ומפליט, אבל לא כבישול, ואף לענין שבת, ומכל שכן כאן דבישול אינו רק בתולדות האור כגם גבי שבת ח"ה כ"א, ועיין לראשונים ואחרונים צ"ח, ואין להאריך. ומלה ג"כ לא היו כבישול, אף דנראה דעת הר"ן בעבודה זרה [ל"ח ע"ב מדפי הר"ף סד"ה גרסינן] דמליח חייב בשבת משום מבושל, עיין פרי חדש י"ד סימן ס"ח סק"י ואחרונים, ובשער המלך פ"ה ממזן ומלה הכ"ד [ד"ה האמנם] שכתב שם דגם הר"ן מודה, ונפטר גבי פסח דלף בחמי טבריה [אינו כמנושל], וגם נבשר חולה דכמי צישול, מליח הוא רק דרבנן [עיין שו"ע י"ד סימן ג"א ס"ח], א"כ ודאי אינו חייב משום לאו דבישול. רק אפשר לומר דלמרינן בחולין צ"ו ע"ב דמליח הוא כרוחה דלא, אפשר הוי צלי מתמת דבר אחר, אך נראה דלא הוי רק להפליע ולהבליע, אבל אין שייך ביטול ונליה, ועיין נדע ביהודה מניחא א"ר"ח סי' כ"ג, וביו"ד סי' מ"ג כחז שציאר זה בל"ה ריש פרק כ"ד לולין [ד"ה ואמרת], ובל"ה שלי חסר, ועיין חו"ס פרק כ"ד לולין ע"ד ע"א ד"ה כבולעו כך פולטו, ועיין בראשונים ואחרונים א"ר"ח יו"ד, והקמח כולם שאין ביטול ונליה במלח רק להפליע ולהבליע.

ויק"ט [ג] [טו] צ"ל דוקא וכו'. עיין פרק כ"ד לולין ע"ד ע"א, וחזקו וכו' והיינו מקולם, ובתוס' שם ד"ה נחמן, דמנחה להיות מקולם אבל לא מיתפלל אם אינו מקולם, הביאו ראיה לדבריהם, ומרש"י שם ע"ה ע"א ד"ה חתמו, נראה דפסול, ומדברי הר"מ כאן פ"ח ה"י נראה דליתו מעבד, דלא כחז עיטוב בדבר רק כ"ד לולין, עכ"פ נראה דמנחה מן התורה להיות מקולם, ועיין בתוס' שם ע"ד ע"א ד"ה כבולעו כך פולטו.

ובבבואר שם, איזהו גדי מקולם דאסור לאכול בזמן הזה כל שלללו כולו כחמד, נחמן מנחוץ אבר וכו' ששלקו מנחוץ און זה מקולם, ואיני

כאן י"ה דלאו רגו ומבושל ליכא ביום י"ד, מ"מ משבישלו הו"ל קדשים שנפסלו דהוי בכלל אזהרת לאו דלא יאכל כי קדש הוא דדרשין מיניה כל שבקורש פסול בא הכתוב ליתן ל"ח על אכילתו כדאמרינן פסחים כ"ד ע"א, ועיין בחוטמתא ריש פ"ג דמכות דמבושר להדיא דהבשל את הפסח עובר עליו משום פסול קדש. - גם אישחמיטתיה להחמיר דברי היושלים פסחים פ"ו ה"ב דנעז בחרסו של חנוך [דלאו צלי אש הוא] פסול גוף הוא וישרק מיד, ועל כרחק איירי ב"ד, ובאור דברי רש"י כחכתי במקום אחר [עיין ד"ה ח"א דף ש"ס ד"ה ומעתה], [עכת"ד יו"פ פירלא].

כב) עיין באות הקודמת ד"ה והנה בדין.

כג) וע"ע להלן סוף אות י"ז.
כד) עיין להלן במסך השבת מלאכת אוסר אוה ט'.
כה) גם בשבת פטור בחמי טבריה, עיין פסחים מ"א ע"א ועוד.
כו) במהדורות הקודמות נרפס מכאן ועד סוף הקטע בסוף אות ט"ו.
כז) ע"ש שהינה בחימה, ובאור דורע ה"ל פסחים סי' ר"ל הבין כדעת רש"י שמקולם תלוי במנהג ובאינו מקולם תמיד מותר [מנחת סולח], וכבר העיר הגרי"ש נ"ו בהגהותיו על הצ"ח שם דזה דלא כהשו"ע שזכר כאן.
כח) וכ"ה כצ"ח כאן [מנחת סולח].

פסוקי חז"ל

דרך מדרבנן אסור לאכול דמן התורה בטל ברוב, עיין תוה דעת סי' ק"א ביאורים סק"ה, ואפשר דשם אין כוונת ריעשה פסח שני, אבל כאן הוא ספק כח, וז"ע בזה.

ויעיין כרמי ופלתי סי' ק"א פלתי סק"א [ד"ה ויש לזה], הקשה על הש"ס הג"ל דקאמר דאין יכולים לעשות

פסח משום חוה ושוק ולריבין ליתן לכהן ואם הוא פסח אינו יכול לאכול דהוי שלא למנויו, למה לא יעטל החוה ושוק של הפסח בארבעה חוה ושוק של שלמים בדבונא בטל, ולא הוי ראיה להפסד, ע"ש, ולפי מה שכתבנו במלוא הקודמת [מלוא ו' אות ט'] מיושב, דפסח שלא למנויו אינו בטל כלל, כיון דהתורה לא יזכה לו הוי ליה ממון גבוה, וממון בעלים לא בטל, עיין לעיל.

והנהגה לא מנאמי בשום מקום, דאסור לאכול גדי מתוקם בליל ט"ו אימ' בזמן אכילת פסח שני, נראה דלא גזרו רק בפסח ראשון ולא בפסח שני, דרך מיעוט עושין ופעמים אין עושין כלל.

(ד) ונהגת וכו'. כל האישיה ענינים והנמשנים לעיל

מחילת המישר [עיין מלוא ה' אות ג'-ד'] מייבס בלאו זה, ואין צריך לפרוט.

(ה) ויז' לדעת הר"מ. והרמב"ן ז"ל וכו'. ענינים אלו נאלו

בארובה נאשרה התשעי נספר המלוא להר"מ והרמב"ן שם ונחמו, כנמה סוגיות, ואלתר הכל על נכון צריך קונטרס מיוחד עיין בדבריהם. ונראה לענ"ד להר"מ דאין לוקין אלא מלקות אחת דהוי משם אחד עיין בספר המלוא, א"כ אם אכל חצי זית נא וחצי זית מבושל מנטרפים, כי הלאים שהם משם אחד מנטרפים, עיין ר"מ פ"ד ממחלכות אסורות ה"ל ט"ו ו"ה, ומסיים בזה הכלל כל שהוא משם

אחד מנטרפין לבית, ולא כתבו כאן דמקח על מה שכתב שם, וז"פ דמירוח ה"ג כתב דאסורי נזיר מנטרפין, וכן פ"ד ממחלכות אסורות, דשם הוא חידוש, דהוי משני שמות לזוקה על כל מין ומין אם אכלם כאחד ע"ש בניירות ה"מ, וז"פ ממסולי המתקשות ה"א דותרו ופיגול מנטרפין לבית, אשמועינן שאף דתלוקין בעושין דככל אחד כתב מקרא מיוחד לעוש ע"ש, אבל כאן אפשר דאין חידוש כלל, כיון דכתב לזוקין על שניהם פעם אחת מלקות דהוי משם אחד, א"כ הוא הדין דמנטרפין לבית, כמו דכיל שם במחלכות אסורות כל דהוי משם אחד מנטרפין. ומ"מ ז"ע (ו) [דאפשר כיון דמ"מ נטרפים כל אחד, אף לענין אם אכל שניהם הוי להו שם אחד לשטות הר"מ, מ"מ לענין זירוף אין מנטרפין, ואיט' מנואר להדיא דמנטרפין, וז"ע. ומה שכתבתי פיגול וותר חידוש הוא דתלוקין בעוש, עיין כריתות ג' ע"א ובמשנה למלך פמ"י ממעשה הקריבות ה"ד באריתות, ולכולי עמלמל אם אכל פיגול וותר בהעלם אחד, חייב שמי טעוה דהוי שני שמו, על כן הוא חידוש דמנטרפין חצי זית מזה וחצי זית מזה, וז"ע, והענין ארוך מאוד ובשיחתי השי"ת אכתוב קונטרס מיוחד, ועיין משנה למלך פ"ד משננות ה"א, ומ"מ כ"ל כד הוה שמנטרף נא ומבושל, כיון דהוי לאו אחד להר"מ.

והנהגה דאם אכלם ע"י זירוף, נזכרה להיות ההתראה <דצריך לפרש הלאו, עיין ר"מ פ"ב מסנהדרין ה"ב> משום לאו אל תאכלו נא ומבושל, ואם המרו משום נא לחוד או מבושל לחוד אין זו התראה, כי מכל מקום הוי דברים חלוקים, ואם המרו בו משום אחד לחוד אפשר לא ידע מהשני ודומה לו שאינה עבירה, על כן צריך להתירו בו בפירוש משום שניהם. ובאובל נא או מבושל, גם כן פשיטא לי דצריך להתירו משום נא או מבושל, אבל אם אוכל נא והמרו בו משום מבושל או להיפך, ודאי אין זו התראה, כיון דהם שני מינים. ועיין שבת פ"ג ע"ב וחות' ד"ה משה ורע, ואי"ה יתבאר ענינים אלו מעט מעט בתקומות מפורשים ובעת צנתי רק להזכיר.

צ"ע ערך [יח] ופ"ל יקשה לך לרבנן בפסחים מ"א ע"א דילפי גישול נמי פירות מק"ו, ומנואר שם דל"י קדר אינו חייב, א"כ מאי מקשה שם ע"ו ע"ג

כזה דללאו נשני קדרות, ומקשה שני קדרות פלגא דעתך וכו', דלמא כרבנן ומותר לללוה בקדרה. זה טעות, דאף לרבנן עובר בעשה דהוי עלי מחמת דבר אחר, רק דאין לוקין לרבנן משום מבושל, והקשה שפיר דלא משכחם לללוה בקדרה. והוצרכתי לכתוב זה משום דראיתי לגדול אחד הניח ראיה להר"מ פ"ח

מקרבן פסח ה"ח דפוסק כרבי, ומהם הכסף

משנה [הוצא לעיל אות ד'], וכמה דמ"ס זו

ראיה דהלכה כרבי דל"י קדר אסור, חוה טעות

דגם לרבנן עובר בעשה, חוה פשוט.

[יט] והנהגה זה פשוט למעין בספר המלוא של רבינו, דיש כמה

דינים אצל כל מלוא, ויש כמה יזוים אף יעשו

המלוא ואין נחשב כל זיווי מלוא בפני עצמה, דאין זו מלוא בפני עצמה, רק התורה ציומה

דעל חוחר כך וכך יעשו המלוא, כגון מטאת יש כמה דינים היאך יעשו, וכן יבוס ומליטה,

והרבה מלואים ציומה התורה שיהיו על חוחר כך. והנה כאלו הוא כמנין המלוא לאכול פסח בליל

ט"ו, אינו נחשב מלוא בפני עצמה שיהיה עלי אש, דזה באמת דין המלוא להפסח יהיה נאכל

בדרך זה ל"י וגם על מרור, ולא נחשב כלל מרור בפני עצמו דמלוא הפסח הוא על חוחר כך,

ולולי דהתורה ריבחה דמרור אינו מעכב, עיין במחלכות פרשה ג' פרשה ו' הוצא בספק

משנה כאלו פ"ח ה"א, היה מעכב הפסח כי היה נחשב מדיני המלוא, ואם כן זה פשוט מי

שאלו כוונת פסח שצריך ללאת ידי חובתו, ואכל

חיי או ל"י ע"י דבר אחר, לא אמרינן דעבר בעשה דל"י אש ומ"מ קיים המלוא על אכילת

פסח, לשטות התוס' סוכה ט' ע"א ד"ה ההוא, דמלוא הנאה בעבירה אינו אלא מדרבנן

ובמקום אחר [מלוא א' אות ט'] הארכנו ואין כאן מקומו, אלא באמת לא קיים המלוא כלל,

כי דני המלוא היא כך, כמו שפילין דצריך ד' פרושיות ועוד דינים, ואם נחפז איהו דבר לא

קיים המלוא, חוה פשוט למי שמורגל בספר המלוא, אף אם אוכל כוונת ל"י יאל

די חובתו, ואובל עוד כוונת חו, עובר בעשה דילפינן מקרא, עיין ש"ס פסחים

מ"א ע"א ור"מ כאן פ"ח ה"ו, אבל אם אינו אוכל הפסח אלא בדרך זו מי או

שאינו ל"י אש, לא מיעביא שעבר על עשה, ביטל ג"כ מלוא עשה דאכילת הפסח, דהוי ליה כמי שלא אכל פסח כלל, וכן נראה פשוט, עם כל זה דוקא במלוא עשה

דכתיב ואכלו את העשר בלילה ל"י אש, אבל אם עושה המלוא כדנינו, רק התורה ציומה איהו מלוא לא חפשה ואין שייך לגוף הקרבן, כגון שצירית עמם ולא חוציא

וכו', אלו הלאהין הם נמנו בפני עצמם ולא שייכי להמלוא.

א"כ נראה לי ג"כ ברור, דהתורה כתבה לאו בפני עצמו כאן ונמנה במנין המלוא, מבושל, א"כ אפילו יאל ידי חובתו בכוונת ל"י, מ"מ אם אכל עוד

כוונת מבושל עבר על לאו, או אם אכל זית מבושל ללאת ידי חובתו אינו יולא, כי

לאו ל"י אש הוא, ול"י אש הוא מדיני המלוא, וחזק לזה עבר ג"כ על לאו כי כך

גזירת הכתוב.

וְכָל זֶה נִמְצָא וְלֹא נִלְמַד, אֲבָל אִם נִלְמַד הַפֶּסַח כְּדִינוֹ עַל הָאֵשׁ, אִ"כ עֲשֵׂה הַכֵּל כְּשֹׂרֵה, וְחֹסֵךְ נִתְבַּשֵּׁל, אִם נִלְמַד כִּי מֵאִיר [שם] דְּכִשּׁוֹל אֵין מִבְּטֵל לִי וְיֵשׁ פּוֹסְקִים סוֹבְרִים בֵּן [עֵיין לְמַעַל אֹתוֹ ד'], אֵךְ כֵּאֵן גְּזִירַת הַכְּתוּב הוּא

דְּבַשׁ מִבּוֹשֵׁל רִיבְחָה הַתּוֹרָה דְּבֹוה ג"כ עוֹבְרִים בְּלֹאוֹ, אֲבָל מ"מ אִם אֲכַל לֹא עֹבֵר עַל לִי אֵשׁ, כִּי הוּא בְּאֵמַת לִי אֵשׁ, רַק דְּעוֹבֵר עַל מִבּוֹשֵׁל, אִם כֵּן נִרְאֶה דָאִם אֲכַל כוֹיֵת פֶּסַח לְאֹתוֹ יְדִי חוֹבַתוֹ וְהִיא לְלֹאוֹ וְחֹסֵךְ בִּישּׁוֹ, נִהִי דְעֵבֵר עַל לֹאוֹ, מ"מ הַמְלֹוה שֶׁל אֲכִילַת פֶּסַח קִיִּים כְּדִינוֹ דִּהֵא הִיא לִי אֵשׁ, אֵךְ עֲשֵׂה עֲבִירָה וְהִיא לִי מְלֹוה הַנְּהַלָּה בְּעִבְרִית, דְּרַבְנָן, יֵאל כֵּאֵן יְדִי חוֹבַתוֹ מִן הַתּוֹרָה אֵךְ אִם עֹבֵר בְּלֹאוֹ דְּמִבּוֹשֵׁל, וְלֹא רִאיוֹת גִּילִי לְדַבֵּר הוּא הַפֶּסַח יֵאל מִכְּלַל פֶּסַח, רַק אֲסוּר לְאֲכֹלוֹ, אֲבָל מ"מ אִינוֹ מְדִיני הַמְלֹוה. וְאִ"כ נִפְקִ"מ נִמִּי כִּמוֹ שְׁכַתְּבֵנו לְעֵיל מְלֹוה הַקּוֹדֶמֶת [אֹתוֹ ב'], אִם אֲכַל כוֹיֵת פֶּסַח לִי כְּדִינוֹ, וְאֲכַל עִמוֹ עוֹד בְּכַת אֲחַת מִבּוֹשֵׁל לְבִד אוֹ לִי דְבֵר אַחַר, אִם כֵּן מִבְּטֵל הַרְשוּת לְמְלֹוה, וְלֹא יֵאל כֵּלָּא אֵךְ בְּכוֹיֵת כֶּשֶׁר שֶׁאֵלֵךְ, כִּי הַרְשוּת מִבְּטֵל הַמְלֹוה. אֲבָל אִם אֲכַל כוֹיֵת כֶּשֶׁר, וְאֲכַל עִמוֹ כוֹיֵת פֶּסַח שֶׁהִיא לִי וְאִתִּי בִישּׁוֹ, דְּהוּא כֶּשֶׁר אֵךְ

ק"וה כעבר על צ"י אש יא אה"ח

מקום כה"י בתוך פסח שני

חצי זית נא וז"ל חז"ל

7

ב"ש וכו' יא צ"ע ספורוס

דהוא בעצמה, מ"מ אינו מנטל הפסח הכשר, כי נלמדה יוצא גם נזה, אף למאן דסבירא ליה מזה הבאה בעצירה לא יאז מן החורה, מ"מ אין העצירה מסייע למזוה, דכלא זה היה לו כוית כשר, עיין לעיל [שם אות ט"ו], א"כ יאז ידו חוצתו, כן נראה לעינינו בעצמה, ומי שרגיל בספר המזוה יבין זה. וכל זה אי אמרינן אין מנטל מנטל הלל, אבל לרי יוסף שם דמבושל מנטל הלל, אם כן נמנטל ולא הוי עלי אש, ואינו יוצא כלל, כנלע"ד.

וכן ננטמא נשר הפסח או יאז שנטפל, אפשר לומר נזה לאסור לאכלו מ"מ לאו מדיני המזוה, כמו כוית פסח שנבלע בו חלב, נזה לאסור לאכלו והאכלו עובר בלאו, ולא שייך שהעשה יצוה הלא מעשה כמבואר בזמנים ל"ז ע"כ נבי שצדק ע"ס, מ"מ אם עבר ואכל יאז ידו מוכח אכילת הפסח, אך היא מזוה הבאה בעצירה ומלוי בשעויות הנ"ל דאורייתא או דרננן, אבל אינם מדיני המזוה, ולרין עיין רמב"ם.

בשם חסות וצריך מנחת פסח כל המנחות כ"ג ע"א דמקשה שם, אימא לא חלפה חומץ לאוקמי נלאו, אבל פסול לא מייסבל, ועי"ש. ומ"מ אפשר לומר אע"כ דהוא לאו בפני עצמו, מ"מ כיון דמיוחד לפסח אפשר הוי מדיני המזוה, אך עיין ר"מ כאן פ"א הל' ה' דהשוחט את הפסח על המזבח כשר ואלו ידו מוכחו, ועיין חו"ט פסחים ס"ג ע"א ד"ה השוחט, דהטעם דלא שיהי עליו הכתוב לעכב, ועיין כאן במשנה למלך ושער המלך, ראיתי אע"כ דמיוחד הלאו בפסח מ"מ אינו נהשך דין המזוה ואלו ידו מוכחו, ובתורה [שמות י"ב, ה'] מבוחר דין הפסח שיהיה מן הכבשים או מן העיזים וזכו ומתים, ובדלוי אם הביא מן הנקר או נקנה וכדומה לא יאז, עיין כאן בש"ס ל"ז ע"כ ור"מ פ"ד ה"ד, ושמיטת הפסח על המזבח לא נהשך דין המזוה, על כרחק נרין לומר דהעשין שצויתה התורה אלל המזוה, זה הוי דין המזוה שמעשה המזוה על חומר כן, אבל הלא מעשה הוא דבר בפני עצמו ואינו נכלל בדין המזוה, ומ"מ מפסח אין ראייה דגורית הכתוב הוא דפסח הנשחט על המזבח, כשר, כמ"מ חו"ט בתמורה ד' ע"כ ד"ה רבא נשט הירושלמי פסחים פ"ה ה"ד, ועיין בנכסף משנה כאן פ"א ה"א, דלוי לאו הכי נימא כל מילתא דלמחר רחמנא לא מעבדי וכו', עיין חו"ט בתמורה שם.

בונה חובה וצריך ר"מ פ"א תבירה הנמירה ה"ד שכתב דלכן פגוס פסול למזבח שנאמר [דברים כ"ו, ו'] אכנים שלמות, ואינו נמנה למזוה בפני עצמה כי הוא חלק מחלקי המזוה, עי"ש במשנה למלך ה"ט, ואחר זה כתב דלס נזה אכן פגוס נמנה עובר בעשה, עכ"פ חוץ מה שעובר בעשה המזבח פסול, וכתב שם דלס נזה נמנה אכן שנגע בה ברזל פסול למזבח שנאמר [שמות כ' כ"ה] כי מרחק וכו' ותחללה, ובזוה אכן שנגע בה ברזל עובר בלא מעשה לא תבנה אהתן גוית, והלאו הוה נמנה למזוה בפני עצמה, דהעשה הפרטי נכלל בעשה הכולל, אבל לא מעשה הפרטי אינו נכלל בעשה הכולל, כמו כאן דלוי אינו נמנה, ונא ומבושל נמנה, ועיין במשנה למלך שם, ולמה ליה להר"מ לפסול אכן גוית מממת הפסוק ותחללה, הא פסול מממת הלאו דהוי דין המזוה, נראה דאע"פ דהלאו מיוחד, מ"מ הלא מעשה אינו נכלל דין המזוה, רק העשין הפרטים נכלל ככלל עשה הכולל הוי דין המזוה, אבל לא הלא מעשה דמנה בפני עצמו.

וכן ר"מ הלכות מעשה הקרבנות [בפתיחה אות ג' ופ"ו ה"א וה"ו], דכל עשיית מטמא אף מטמא העוף נכלל במזוה אחת, היינו חוחר הפטמא, אך הלא מעשה הנאמר נחטאת העוף [ויקרא ה', ח'] ולא יבדיל, השבו הר"מ

אתנן ומחירי, ושארור ודבשי"ה וזולתם. ואמנם בענין המלקות יש חילוק בהם, שכל הנפרטים בלאו אחד אין לוקין עליהם אלא מלקות אחת, כגון אתנן זונה ומחירי כלב, ושארור ודבשי, משפט גר יתום"י, וכיוצא בהן כולן, אבל הלאוין שיש בהן כלל ופרטים"י בתחילה או בסוף, כגון זה הלאו שפורט נא ומבושל וכולל אל תאכלו כי אם עלי אש, וכן בנזירי"י כולל מכל אשר [יעשה] מגפן היין לא יאכל [במדבר י. ד'], ואחר כך פורט חרצנים וזג וענבים"י לחיים ויבשים, כאלו וכיוצא בהן לוקין עליהן על כל אחד ואחד, כי ריבוי הפרט שלא היה צריך יורה על המלקות על כל אחד ואחד, כמו שאמרנו. והרבה הרב ראיותיו על זה בעיקר התשיעי בספר המצות שלו שאין חשבון הלאוין כחשבון"י המלקות.

וזה שאמרתי שהרמב"ן זכורנו לברכה ימנה כל הנפרטים בשמם אחד אחד מצוה בפני עצמה, דוקא כשהם חלוקים בענין כמו שכתבנו, כגון שאור ודבשי, אתנן ומחירי, אבל במקום שהענין אחד אף על פי שנפרטין בשמות חלוקים לא נמנה זה כי אם מצוה אחת, כגון כל הכבוד אשר יולד בבקרך וכצאנך [דברים ט"ו, י"ט], שאינן זה אלא צוואה אחת להקדיש כל בכוריה, והפרט אינו אלא ביאור. וכן וכל מעשר בקר וצאן [ויקרא כ"ז, ל"ב], שאין זה אלא צוואה אחת להפריש ולתת מעשר מבהמות אלו"י. וכן שופטים ושוטרים [דברים ט"ז, י"ח] שאין זה אלא שנעשה דין על פי אנשים אלה, וצוואה אחת היא. וכן מאזני צדק אבני צדק איפת צדק והיין צדק [ויקרא י"ט, ל"ד], שהכל צוואה אחת שלא נשקר המדותיה.

י. לקמן מצוה תקע"א. יא. לקמן מצוה קי"ז. יב. לקמן מצוה תקי"ז. יג. דבוסים ויפטרין. יד. לקמן מצוה ש"ח ע"ש. טו. כוי"ב י"עבדים כאלו וכיוצא"י. טז. בקצת דבוסים "בחשבון". ח. בקצת כ"י "שהן צוואה". יח. לקמן מצוה י"ח. יט. לקמן מצוה ש"ס. כ. לקמן מצוה תצ"א. כא. לקמן מצוה ר"ח.

[שם בפתיחה אות ה'] למזוה בפני עצמה כי הוא לא מעשה ואינו נכלל בעשה הכולל, עיין שם במשנה למלך הנ"ל, והר"מ שם פ"ו ה"ו פסק דלס הנדיל נחטאת העוף פסול ולוקה וכו', והיא משנה מפורשת בזמנים ס"ד ע"ב, א"כ נראה דהלא מעשה המיוחדת נכלל בכלל דיני המזוה, זה אינו, דהאם יליפין מקרא לפסול אס הנדיל, עיין שם בחו"ט פ"ה ע"כ ד"ה הנדיל, ומדלצטריך קרא נראה דנראה דהלא מעשה אינו נכלל דיני המזוה.

ועיין ר"מ פ"ה מחטורי מוכח הי"ע שד"ק דלס הקרבנות אס הקריב נלא מלה כשרים אף דעבר על עשה ולא מעשה, חוץ ממנחה דכתיב ניה [ויקרא כ"ב, י"ג] צריח. נראה דכל הקרבנות כשרים, והאם הוי ליה עשה ולא מעשה, דכולל כל הקרבנות דמנה בפני עצמו, עיין שם בר"מ, א"כ ודאי סברא דנשי קרא למיפסל. הכלל דבר זה נרין ביאור רמז נכמה מקומות נקדשים, דלף דיני המזוה הנכללים בעשה הכולל, מ"מ אינו מעכב אס אין קרא לעכב, עיין מנחות י"ח ע"א לא נכל וכו' כשרה, ולא יאז יק קרא לפסול, ועוד כמה ענינים וצבור ה' הגומר עלי יעורני לברר הדבר היטב.

נכ"פ נראה דלף אס עשה מיוחד או לאו מיוחד מעכב, אבל לא מעשה הכולל, בדלוי אינו מדיני המזוה, א"כ אפילו נאמר דמבושל כיון דהוא לאו מיוחד פסול, אבל אס לא הפסח, דהוא נאסר מממת הלאו דנשר נשדה טריפה וכו' [שמות כ"ב, ג'] כמבואר בר"מ כאן פ"ט ה"ג, והוא כולל לכל הקרבנות, וכן קרין שנטמא דהוא מלאו והנשר וגו' [ויקרא ז', י"ט], דהוא כולל לכל הקרבנות [פ"ח מסקולי המוקדשין הי"ב], אינו נפסל גוף הנשר נפסח. ונפק"מ אס עבר ואכלו, אס נאמר דמזוה הבאה בעצירה יאז מן המורה, א"כ מקיים מזוה אכילת פסח, או שאכל עם עוד כוית כשר כאשר יצירנו לעיל, דלא אס אבל עמא או יוצא, ואפשר נמנושל ג"כ כמו שכתבנו לעיל. ואפילו אס נימא הלכה כרנא בתמורה ד' ע"כ דכל מילתא דלמחר רחמנא לא מעבדי אי עבד לא מהני, א"כ לא יאז דלא מהני, זה אינו, דידוע סברא המהרי"ט ח"א פ"ט כ"ט דכל היכי דלי אמרינן לא מהני לא ימוקן האיסור, ככהאי גוונא מהני, וינאר צמיצור זה כמה פעמים ואין כאן מקומו, א"כ אפשר דיוצא במבושל, או עכ"פ יוצא וטמא יאז ידו מוכח אכילת הפסח כמו שכתבנו.

ואפשר לומר דיוצא וטמא אינו יוצא כלל, כיון דהס פסולים נקודש ומזוה לשרפס, עיין ש"ס פסחים פ"ב ע"א ור"מ פ"ח מסקולי המוקדשין ה"ג, א"כ לשרפה קאי וכחתי מוכח שיעוריה, עיין ר"ה כ"ח ע"א ופוכה ל"א ע"כ גבי לולב ושופר של עיר הנדחת דאינו יוצא דכחתי מוכח שיעוריה, הוא הדין כאן, והוי ליה פחות מכשיעור. אף דלענין ללקות על האיסור לוקין, כך הוא גורת הכתוב לוקין, וכן על כלאי הכרס, אבל לענין מזוה אינו יוצא בה. אף דלענין טומאה מטמאים כל העומדים לשרוף [עיין פסחים י"ד ע"א], מ"מ לענין מזוה הצריך שיעור אינו יוצא בו, ועיין חו"ט סוטה כ"ה ע"כ ד"ה לאו נכבו וכו' לענין כחתי מוכח ומולין פ"א ע"א חוד"ה עולה לאו וכו', וכאן נרין כוית, על כן אינו יוצא בו. ומ"מ ל"ע בענין זה דכחתי מוכח שיעוריה, עיין במקומות הנ"ל, ועיין ברית אברהם חלק א"ו"ט ס"י ל"א אות ה' כתב דנא ומבושל אינו נכלל פסולי נקודש"י, א"כ לא שייך מוכח שיעוריה, וא"כ הפסח נמקומו עומד דלפשר יוצא בו כמו שכתבנו לעיל, והדברים נריכס ביאור רמז ועיין.

לב) כן היא מסקנתו. עייש אות ה'. ועיין לפעלה אות י"ב ד"ה והנה.

ט"ב שד"ק ומרז

8

בונה חובה באבא פסול

הנדיח חסאח העוף

לא) וע"ע הללן בר"ה עכ"פ נראה ור"ה ואפשר.